

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีลักษณะเด่น คือ เป็นเมืองเอกนครหรือเมืองโตเดี่ยว (Primate City) เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหาร ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมแบบเกษตรกรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนจากส่วนต่างๆ ของประเทศลี้ภัยเข้ามาหางานทำและอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ทั้งคุณภาพชีวิตการอนามัยและสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครอง ตลอดจนปัญหาด้านอุบัติเหตุ สวัสดิภาพ ในชีวิตและทรัพย์สิน (สำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร, 2542, หน้า 1) อย่างไรก็ตาม คาดว่าจำนวนประชากรที่แท้จริงที่เดินทางเข้า-ออก ในเขตกรุงเทพมหานครในแต่ละวันคงไม่ต่ำกว่า 10 ล้านคน นับว่าเป็นจำนวนที่มากมายนับว่ามากเมื่อเทียบกับพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่มีขนาดเพียง 1,500 กว่าตารางกิโลเมตร เท่านั้น

ปัญหาที่เกิดจากจำนวนประชากรที่มากมายนับว่ามากเช่นนี้ มีหลายด้าน เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปัญหาปริมาณขยะมูลฝอย ที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จากสถิติของสำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร พบว่า ในปี 2528 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้เฉลี่ยวันละ 3,260.22 ตัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี และในปี 2545 กรุงเทพมหานคร เก็บขนขยะมูลฝอยได้เฉลี่ยวันละ 9,000 ตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2528 เกือบ 3 เท่า ซึ่งนับว่าเป็นตัวเลขที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่ง เพราะประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร และเอกชนสามารถกำจัดได้เพียงเฉลี่ยวันละ 3,200 ตัน/วัน เท่านั้น ฉะนั้น ขยะมูลฝอยที่เหลือจึงต้องกองให้สลายตัวตามธรรมชาติ นับเป็นวิธีการที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งกรุงเทพมหานครจำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน (สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร, 2542, หน้า 15)

ปัญหาขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีมากมายหลายประการ เช่น มลภาวะ ความเสียหายของสิ่งแวดล้อม แหล่งพาหะนำโรค การเสี่ยงต่อสุขภาพ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ทำให้ขาดความสวยงาม และก่อให้เกิดเหตุรำคาญ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันนโยบายของกรุงเทพมหานคร

เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและของเสียอันตรายทั้งด้านการเก็บ ขน และการกำจัด รวมทั้งการแยกขยะมูลฝอยให้หมดต่อวันใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงพลังงานที่ได้จากการกำจัดขยะมูลฝอยอาจจะนำไปผลิตกระแสไฟฟ้า และในด้านการแยกขยะมูลฝอย จะมีการเก็บขนและการกำจัดของเสียอันตรายออกจากขยะมูลฝอยโดยทั่วไป และนโยบายที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในลักษณะของ “ประชาคมเมือง” (civil society) กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยการ “คิดเอง ทำเอง และแก้ไขปัญหาเอง” (สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร, 2542, หน้า 3) ซึ่งสามารถทำได้ตั้งแต่กระบวนการเลือกซื้อสินค้า การแยกขยะ การทิ้งขยะ และการนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) ถือได้ว่าเป็นนโยบายที่สำคัญในลำดับแรกของการบริหารงานกรุงเทพมหานคร ที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาขยะล้นเมืองเพราะปัญหาของกรุงเทพมหานครนั้นมีโอกาสที่จะแก้ไขได้โดยฝ่ายข้าราชการหรือผู้บริหารเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในการแก้ไขปัญหาจึงสามารถแก้ไขได้ทัน่วงที

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครประสบปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยตกค้าง เพราะเก็บขนไม่หมด และขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้บางส่วนก็ไม่สามารถกำจัดได้หมด เนื่องจากโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพในการกำจัดเพียง 8.5% ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนมาได้ ขยะมูลฝอยที่เหลือจึงนำมาฝังกลบทิ้งในแบบที่ถูกสุขลักษณะ และบางส่วนนำมาเทกองกลางแจ้ง ซึ่งนับว่าเป็นปัญหามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในอนาคตกรุงเทพมหานครจะมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงทวีความรุนแรงโดยไม่มีสิ้นสุด (ประเทือง ทวีสิน, 2535, หน้า 1)

ทั้งนี้ สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผน ควบคุม และดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดการกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลของกรุงเทพมหานคร ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณขยะมูลฝอยว่า ในปี 2528 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้ เฉลี่ยวันละ 3,260.22 ตัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เกือบทุกปี โดยเฉพาะในปี 2539 ขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครมีปริมาณมูลฝอยเฉลี่ยถึงวันละ 9,000 ตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2538 เฉลี่ย 1,367.15 ตัน/วัน หรือร้อยละ 20.6 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้ ในกรุงเทพมหานคร กับปริมาณขยะมูลฝอยคาดประมาณของผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงาน โครงการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency : JICA) พบว่าในปี 2539 ขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครมีปริมาณมากกว่าที่คาดประมาณไว้โดยเฉลี่ยวันละ 460 ตัน หรือร้อยละ 6.1 และในปี 2558 คาดว่ากรุงเทพมหานครจะ

มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยสูงถึงวันละ 18,000 ตัน (สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร, 2540, หน้า 7) การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยในปริมาณที่สูงมาก ดังกล่าวข้างต้นมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรม ซึ่งอัตราการผลิตขยะมูลฝอยของประชากร เพียงประมาณ 0.40 – 0.84 กิโลกรัม/คน/วัน เท่านั้น ดังนั้นเมื่อมีขยะมูลฝอยจำนวนมากแต่ชุมชนไม่สามารถเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยได้หมด หรือจัดการขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขลักษณะ จึงทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร, 2540, หน้า 14-15)

1. มลภาวะความเสียหายของสิ่งแวดล้อม (pollution) ทำให้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ของชุมชนเกิดมลภาวะ เช่น

1.1 น้ำเสีย เกิดจากกองขยะมูลฝอยบนพื้นเมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะมูลฝอย จะเกิดน้ำเสียมีความสกปรก ซึ่งจะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้เกิดภาวะมลพิษของแหล่งน้ำ

1.2 อากาศเสีย เกิดจากการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้ง ก่อให้เกิดควันและสารมลพิษทางอากาศ ทำให้คุณภาพอากาศเสื่อมโทรม

2. แหล่งพาหะนำโรค (disease arrier) เกิดจากการกองขยะมูลฝอยบนพื้นที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของหนูและแมลงวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

3. การเสี่ยงต่อสุขภาพ (health risk) ชุมชนที่ขาดการกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลที่ดีและถูกต้องตามหลักเกณฑ์การสุขาภิบาล จะทำให้ประชาชนเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่างๆ ได้โดยง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียและพยาธิชนิดต่างๆ เนื่องจากเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง ฉะนั้น การแพร่ของโรคย่อมเป็นไปได้ง่าย

4. การสูญเสียทางเศรษฐกิจ (economic loss) ชุมชนต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เป็นประจำอยู่แล้ว และถ้าการกำจัดไม่ถูกต้องย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจด้านอื่นๆ ทำให้น้ำเสียและส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำ เป็นผลให้สูญเสียต่อทางเศรษฐกิจ

5. ทำให้ขาดความสง่างาม (esthetics) การเก็บขน และกำจัดสิ่งที่ดี จะช่วยให้ชุมชนเกิดความสวยงามความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันสอดคล้องถึงความเจริญและวัฒนธรรมของชุมชน ฉะนั้นถ้าการเก็บขนไม่ดีย่อมทำให้เกิดความไม่น่าดู ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

6. ก่อให้เกิดความรำคาญ (nuisance) ต่อประชาชนได้ เช่น กลิ่นเหม็นจากเน่าเปื่อยหรือการสลายของขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

นอกจากนี้ แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่สำคัญ ซึ่งเป็นต้นเหตุทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม และพื้นที่เกษตรกรรม โดยที่ขยะมูลฝอยจากชุมชน มักจะเป็น

ขยะมูลฝอยธรรมดาทั่วไป เช่น ขยะมูลฝอยสด เศษอาหาร กระดาษ โฟม พลาสติก ฯลฯ เป็นส่วน
ใหญ่ ซึ่งขยะมูลฝอยแบบทั่วไปมีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์อย่างสูง ซึ่งผู้ประกอบการอาศัย
เก็บและรับซื้อของเก่าจะนำขยะมูลฝอย ซื้อมาขาย กันเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ขยะมูลฝอยจาก
โรงงานอุตสาหกรรมจะเป็นขยะมูลฝอยธรรมดาทั่วไป และของเสียที่เป็นอันตราย เช่น ขยะมูลฝอย
ติดเชื้อ กากสารเคมี สารยาฆ่าแมลง กากน้ำมัน ฯลฯ ซึ่งขยะมูลฝอยประเภทนี้สามารถนำมาใช้
ประโยชน์ได้ แต่ต้องดำเนินการภายใต้วิธีการที่เหมาะสม ซึ่งวิธีการทำของเสียที่เป็นอันตรายมาใช้
ประโยชน์ แต่ละชนิดค่อนข้างจะแตกต่างกัน สำหรับขยะมูลฝอยจากพื้นที่เกษตรกรรมจะเป็น
มูลฝอยสัตว์และเศษพืชผลทางการเกษตรเป็นส่วนมาก (สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร,
2543, หน้า 20)

ในด้านการกำจัดขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครนั้น ปัจจุบันมีสถานที่กำจัดขยะ
มูลฝอย 2 แห่ง ได้แก่ โรงงานกำจัดขยะมูลฝอยอ่อนนุช มีโรงงานกำจัด 2 โรงงาน ขนาดโรงงานละ
320 ตัน/วัน และโรงงานกำจัดมูลฝอยยานนาวา มีโรงงานกำจัด 1 โรงงาน ขนาดโรงงาน 320 ตัน/
วัน (รวมถึงนอนหมัก) ซึ่งประสิทธิภาพของโรงงานกำจัดมูลฝอยทั้ง 2 แห่ง หากมีความสามารถ
100% จะสามารถทำลายมูลฝอยได้ถึง 960 ตัน/วัน แต่ในสภาพความเป็นจริงสามารถกำจัดได้เพียง
วันละ 450 ตัน รวมกับการจ้างเหมาเอกชนนำไปฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะที่กำแพงแสน วันละ
2,750 ตัน ในขณะนี้สามารถเก็บขนได้ 5,400 ตัน/วัน ถึง 5,600 ตัน/วัน ฉะนั้นมูลฝอยที่เหลือจากการ
กำจัดโดยโรงงานกำจัดแล้ว เกือบ 2,150 ตัน/วัน จะต้องกำจัดโดยการกองให้สลายตัวตามธรรมชาติ
เป็นวิธีการที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม และในสภาพที่เป็นจริง โรงงาน
กำจัดมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ทั้ง 2 แห่ง มีอายุใช้งานเกิน 10 ปีแล้ว เครื่องจักรต่างๆ มีสภาพ
เสื่อมลงเพราะต้องใช้งานหนักไม่ว่าจะเป็นการทุบมูลฝอยด้วยค้อนหมุน (Hammer Mills) การร่อน
ด้วยตะแกรง หรือ การหมุนส่งมูลฝอยด้วยสายพาน ล้วนแล้วแต่เป็นการเคลื่อนไหว ซึ่งต้องใช้งาน
มาก และสึกหรอมาก ต้องซ่อมเปลี่ยนเป็นประจำ ทำให้ขีดความสามารถของโรงงานทั้ง 3 โรงงาน
เหลือเพียง 46.8% ทำให้มูลฝอยที่กำจัดโดยการกองกลางแจ้งยิ่งเพิ่มมากขึ้น เป็นการเพิ่มปัญหาต่อ
สภาวะแวดล้อม เป็นปัญหาที่กรุงเทพมหานครต้องรีบแก้ไข นอกจากนี้พื้นที่ทำลายมูลฝอยโดยวิธี
การกองกลางแจ้ง มีสภาพที่ใกล้จะเต็มซึ่งคาดว่าหากไม่มีการจัดหาพื้นที่ในการกำจัดใหม่
กรุงเทพมหานครจะต้องประสบปัญหา ไม่มีสถานที่กำจัดมูลฝอย (ประเทือง ทวีสิน, 2535, หน้า
12)

จึงเห็นได้ว่าขีดความสามารถในการจัดเก็บขยะมูลฝอย และการกำจัดของ
กรุงเทพมหานครไม่สอดคล้องกับการเพิ่มของปริมาณขยะมูลฝอยในอนาคต ตลอดจนไม่สามารถ
เก็บขยะมูลฝอยตามตรอกซอกได้อย่างทั่วถึงและไม่สามารถกำจัดให้หมดไปได้อีกทั้งการทิ้งขยะ

มูลฝอยของประชาชนเป็นการทิ้งขยะมูลฝอยทุกชนิดรวมกัน ไม่มีการแยกประเภทออกมาทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเวลา นอกจากนี้เครื่องจักรมีประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ ทำให้ขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปฝังกลบและตกค้างเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน เป็นการเพิ่มปริมาณการตกค้างของขยะมูลฝอยขึ้นเรื่อยๆ

กรุงเทพมหานคร มีนโยบายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิภูล และของเสียอันตรายทั้งด้านการเก็บขน การขนส่ง และการกำจัด รวมทั้งการแยกขยะมูลฝอยให้หมดวันต่อวัน โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึง พลังงานที่ได้จากการกำจัดขยะมูลฝอยอาจนำไปผลิตกระแสไฟฟ้า และในด้านการแยกขยะมูลฝอยจะมีการแยกการเก็บขน และการกำจัดของเสียอันตรายออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป เพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรทางด้านรักษาความสะอาด ให้เข้าใจกระบวนการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยจัดทำโครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบให้ประชาชนแยกขยะมูลฝอยและนำเศษวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้อีก รวมทั้งการสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยและการบังคับใช้กฎหมายทางด้านรักษาความสะอาดอย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน (สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร, 2542, หน้า 18-20)

ซึ่งการจัดการขยะมูลฝอยให้ได้ผลดี และเกิดประโยชน์สูงสุดต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านด้วยกัน การคัดแยกวัสดุจากขยะมูลฝอย หรือการแยกประเภทของขยะมูลฝอยก่อนนำเข้าไปกำจัดขั้นสุดท้ายจัดว่าเป็นองค์ประกอบหรือขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัด ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการควบคุมป้องกันมิให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากขยะมูลฝอยแล้วยังมีการสร้างรายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายวัสดุที่คัดแยกออกมาจากขยะมูลฝอยด้วย ซึ่งปัจจุบันนี้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกที่ประสบปัญหาจากการขยะมูลฝอย ได้เริ่มสนใจการแก้ปัญหาโดยวิธีการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอย และนำเอาวัสดุที่คัดแยกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกครั้งหนึ่ง ดังเช่น ประเทศญี่ปุ่นได้มีการชักชวนให้ชาวบ้านแยกเศษวัสดุที่เหลือใช้ เช่น แก้ว กระดาษ กระจก ออกจากขยะมูลฝอยอื่นๆ ก่อนที่จะให้เทศบาลเก็บขนสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องเข้าโรงกำจัดได้ถึงร้อยละ 40 (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม, 2529, หน้า 132)

ทั้งนี้ วิธีการหนึ่งที่สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร ได้เสนอเพื่อช่วยแก้ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย ก็คือ วิธีการแยกขยะมูลฝอยก่อนนำทิ้ง โดยจัดทำเป็นโครงการแยกขยะมูลฝอยก่อนนำทิ้ง แยกเป็นขยะมูลฝอยที่เน่าเปื่อยย่อยสลายได้ กับขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายไม่ได้ หรือย่อยสลายได้ยาก โดยขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ยากนั้นสามารถลดปริมาณลงได้โดยการนำกลับมาใช้ใหม่ (สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร, 2543, หน้า 1) โดยโครงการนี้คาดหวังให้

ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องกำจัดและประชาชนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คือการแยกขยะมูลฝอยบางส่วนเพื่อขายหรือนำกลับมาใช้ใหม่และเพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมาย สำนักรักษาความสะอาด จึงได้รณรงค์ให้ประชาชนช่วยแยก และช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอย ตลอดจนทิ้งขยะมูลฝอยให้ถูกต้องกับประเภทของถังรองรับขยะมูลฝอย ได้แก่ ถังขยะเศษอาหาร (ถังสีเขียว) ถังขยะยังใช้ได้ หรือ ขยะ recycle (ถังสีเหลือง) และถังขยะพิษหรือขยะอันตราย (ถังเทาฝาแดง) ภายใต้คำขวัญรณรงค์ที่ว่า “ช่วยกันแยก ช่วยกันลด หมดยุคปัญหาขยะ” และ “ขยะในมือท่านลงถังเถอะครับ”

สำนักงานเขตยานนาวา เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 16,662 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 91,073 คน มีจำนวนบ้าน 36,717 หลังคาเรือน สำนักงานเขตยานนาวามีผู้บังคับบัญชาระดับสูงสุด คือ ตำแหน่งผู้อำนวยการเขต มีบทบาทและหน้าที่ในการบังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างในสำนักงาน เขต โดยมีข้าราชการ จำนวน 126 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 359 คน และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 264 คน ผู้อำนวยการเขตมีหน้าที่ตามที่ปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย หน้าที่ของนายอำเภอ และหน้าที่ในตำแหน่งของผู้อำนวยการเขต (สำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร, 2547, หน้า 2) หน้าที่ของผู้อำนวยการเขตส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับ การให้บริการประชาชน “ตั้งแต่เกิดจนตาย” เช่น การทะเบียนราษฎร การจัดระเบียบหาบเร่ – แผงลอย การจัดการศึกษา การปกครอง การจัดการสาธารณสุข การโยธา การจัดเก็บรายได้และการจัดเก็บขยะมูลฝอย เป็นต้น (กองประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร, 2545, หน้า 4)

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ สำนักงานเขตยานนาวาที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อบริการประชาชนที่สำคัญ คือ การจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตยานนาวา เพราะถ้าหากว่าเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการได้เพียงวันใดวันหนึ่งก็จะเกิดขยะมูลฝอยตกค้าง ทำให้ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง เป็นพาหะนำเชื้อโรคต่างๆ มาสู่ประชาชนและทำให้บ้านเมืองเกิดความสกปรกอีกด้วย ในปี พ.ศ. 2547 สำนักงานเขตยานนาวา สามารถเก็บขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตได้ปริมาณถึง 81,706.77 ตัน คิดเป็น 223.85 ตันต่อวัน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนปริมาณขยะมูลฝอยที่มากมายมหาศาล เป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตยานนาวา ที่จะต้องดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย เหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพติดต่อกันทุกวัน เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน (สำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร, 2547, หน้า 6)

การจัดเก็บขยะมูลฝอยของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตยานนาวา ส่วนใหญ่จะดำเนินการจัดเก็บขยะมูลฝอยบริเวณถนนสายหลักในพื้นที่และ

บริเวณชุมชนที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ในพื้นที่เขตยานนาวามีชุมชนจำนวน 22 แห่ง ประชากรในชุมชน จำนวน 21,233 คน หลังคาเรือนจำนวน 4,793 หลังคาเรือน และครอบครัว จำนวน 6,336 ครอบครัว (สำนักงานพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร, 2545, หน้า 83) จากจำนวน ประชากรในชุมชนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีประชากรอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมากและคาดว่า จะเป็นแหล่งผลิตขยะมูลฝอยที่สำคัญ ที่สำนักงานเขตยานนาวาจะต้องดำเนินการจัดเก็บขยะมูลฝอย เหล่านี้อย่างต่อเนื่องตามขั้นตอนของการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าการจัดการขยะมูลฝอยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ พัฒนากรุงเทพมหานครให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการรักษาความสะอาดและ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งนอกจากจะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมแล้วยังจะส่งผลต่อ ภาพพจน์ในการบริหารเมืองต่อชาวต่างประเทศอีกด้วย ดังนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความคิดเห็น ของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ มุ่งหวังว่าผลการศึกษาวินิจฉัยจะเป็นแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย ของสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ในชุมชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยของ สำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ในชุมชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย ของสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนด้านเพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประเภทของชุมชนที่อยู่อาศัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชากรในชุมชนเขตยานนาวาที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัด การขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตยานนาวาแตกต่างกัน
2. ประชากรในชุมชนเขตยานนาวาที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัด การขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตยานนาวาแตกต่างกัน

3. ประชาชนในชุมชนเขตยานนาวาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตยานนาวาแตกต่างกัน

4. ประชาชนในชุมชนเขตยานนาวาที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตยานนาวาแตกต่างกัน

5. ประชาชนในเขตยานนาวาที่มีรายได้ในครัวเรือนต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตยานนาวาแตกต่างกัน

6. ประชาชนในชุมชนเขตยานนาวาที่มีประเภทของที่ชุมชนที่อาศัยอยู่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตยานนาวาแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรเพื่อทำการวิจัยครั้งนี้

1.1 ตัวแปรต้น คือข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนด้าน

1.1.1 เพศ

1.1.2 อายุ

1.1.3 ระดับการศึกษา

1.1.4 อาชีพ

1.1.5 รายได้ต่อเดือน

1.1.6 ประเภทของชุมชนที่อยู่อาศัย

1.2 ตัวแปรตาม ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตยานนาวา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1.2.1 ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย

1.2.2 ด้านการประชาสัมพันธ์

1.2.3 ด้านการเก็บค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอย

2. ขอบเขตประชากร

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพื้นที่ชุมชน จำนวน 22 ชุมชน โดยสุ่มตัวอย่างสอบถามหัวหน้าครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน จำนวนประชากร 36,717 คน

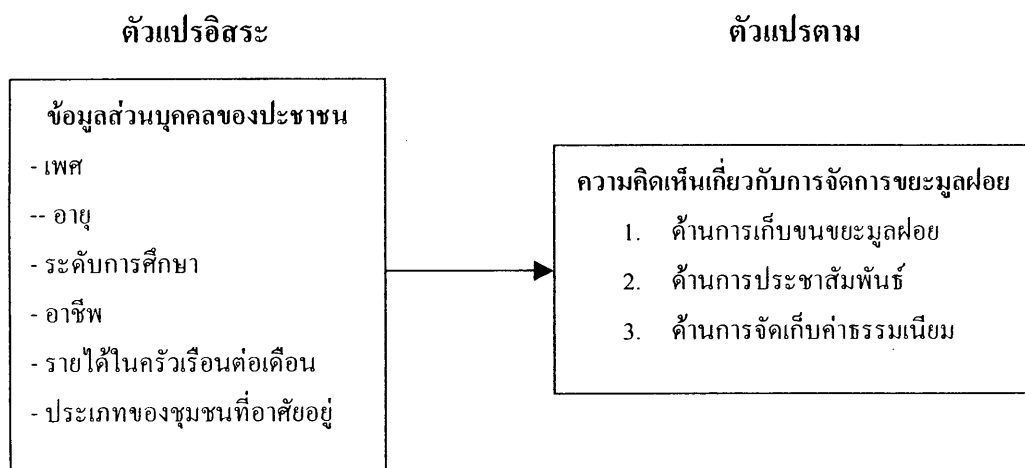
3. ขอบเขตระยะเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่วันที่ 1-31 กรกฎาคม พ.ศ.

2546

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุมชน หมายถึง ชุมชนตามระเบียบของกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยกรรมการชุมชน พ.ศ. 2534 ในพื้นที่เขตยานนาวา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ชุมชนแออัด ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร และชุมชนชานเมือง รวมทั้งสิ้น จำนวน 48 ชุมชน

ขยะมูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งของต่างๆ ซึ่งในขณะนั้นคนไม่ต้องการและทิ้งไป ทั้งนี้รวมตลอดถึงเศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก มูลสัตว์ ซากสัตว์ ภาชนะบรรจุและเศษวัสดุ สิ่งของที่เก็บกวาดจากเคหะสถาน อาคาร ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม และที่อื่นๆ ที่ประชาชนนำมาทิ้งลงในถังขยะในบริเวณชุมชนเขตยานนาวาที่

เจ้าหน้าที่ของฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
ไปดำเนินการจัดเก็บ

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่อาศัยในชุมชนประเภทต่างๆ ในพื้นที่เขตหนองแขม คือ ชุมชน
แออัด ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร และชุมชนชานเมือง

ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน หมายถึง สถานภาพส่วนบุคคลของประชาชนในชุมชน
ยานนาวา ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ในครัวเรือนต่อเดือน และประเภทของชุมชนที่อยู่
อาศัย

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่
เขตยานนาวา ทั้งทางด้านการวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผล และการให้
ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนใน
ชุมชนเขตยานนาวา ที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตยานนาวา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ
ด้านการจัดการเก็บขยะมูลฝอย ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการจัดเก็บค่าธรรมเนียม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย ได้แก่ ความ
สะอาดของการจัดเก็บ การตรงต่อเวลา ความสม่ำเสมอ และกิจกรรมรณรงค์ของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยด้านกรประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การให้
ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย การประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงนโยบายในการจัด
เก็บขนขยะมูลฝอย ความสำคัญของขยะมูลฝอย สถานที่และเวลาในการจัดเก็บขยะมูลฝอย เป็นต้น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยด้านการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ได้แก่ ความ
เหมาะสมของการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ความสะดวกในการจ่าย ความสำคัญของค่าธรรมเนียม และ
การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนจ่ายค่าธรรมเนียม เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดการขยะ
มูลฝอยของสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป
2. สามารถนำความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ในเขต
ยานนาวา กรุงเทพมหานคร มาเพื่อจัดการขยะมูลฝอยให้เหมาะสมกับลักษณะประชากรและ
ประเภทที่อยู่อาศัยในแต่ละชุมชน